Region Stockholm

6

Yttrande över remiss – Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen

VKN 2020-0216

Vårdens kunskapsstyrningsnämnd
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Hälsoutveckling
Lina Wahlström

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-02-19

VKN 2020-0216

Vårdens
kunskapsstyrningsnämnd

Yttrande över remiss – Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen

Ärendebeskrivning
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd har av Rotel IV beretts möjlighet att lämna synpunkter på förslag till Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen (RS 2020-0780).

Beslutsunderlag
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Remissversion Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen
Remiss-PM Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen

Förslag till beslut
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd beslutar följande:

Vårdens kunskapsstyrningsnämnd antar hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande och överlämnar detta till regionstyrelsen.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd har av Rotel IV beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på remissversionen av näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen. Strategin är en operationalisering och konkretisering av den regionala utvecklingsstrategin, RUFS 2050 och det regionala tillväxtarbetet i Stockholms län.

Strategin är ett vägledande dokument och har sin utgångspunkt i globala trender, Stockholmsregionens styrkor och utmaningar, samt omfattande analyser. Den tar upp vad som behöver prioriteras för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en hållbar tillväxt i Stockholmsregionen.

Framtagandet har genomförts i samverkan med regionens aktörer, såsom akademi, främjandeaktörer, branschorganisationer, offentliga organisationer och myndigheter.

Strategin innehåller fyra inriktningsområden som ska bidra till att stärka Stockholmsregionens globala konkurrenskraft och tillväxt genom gemensam kraftsamling och samordning:

1. Stärk och utveckla forskning och innovation och smart specialisering
2. Stärk och utveckla små och medelstora företags konkurrenskraft
3. Stärk och utveckla export, internationalisering och investeringar
4. Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning.

Handlingsplaner och genomförandeplaner som preciserar hur arbetet inom de fyra utpekade inriktningsområden ska genomföras, kommer att tas fram tillsammans med länets aktörer. Strategin kommer följas upp årligen i samband med RUFS-uppföljningen.

Ett villkor för att ta del av det europeiska regionalfondsprogrammet är att Region Stockholm har beslutat om en forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering. Av den anledningen innehåller näringslivs- och tillväxtstrategin även förslag till regionens forsknings- och innovationsstrategi. Den strategin har dock redan varit ute på remiss (RS 2019-0750) varför synpunkter på denna inte ingår i detta yttrande.

Överväganden
Förvaltningen vill framhålla vikten av att integrera ett folkhälsoperspektiv i de för länet strategiskt viktiga utvecklingsfrågorna, såsom i näringslivs- och tillväxtarbetet. Genom att befolkningen har en god hälsa med minskande hälsoklyftor påverkas bland annat tillväxten i positiv riktning, men kan även bidra till en minskad belastning på hälso- och sjukvården.

Ett starkt näringsliv är beroende av ett aktivt arbete för ett hållbart och jämställt arbetsliv, där individens möjlighet till en rimlig balans mellan arbets- och privatliv värderas högt. Det är också en viktig aspekt för att attrahera och behålla den kompetens som behövs i regionen. Omvänt så påverkar den regionala tillgången och tillgängligheten till kvalitativ utbildning, sysselsättning och goda arbetsförhållanden befolkningens hälsa.

Förvaltningen ser positivt på att frågor som rör hållbar utveckling, livskvalitet, jämlikhet och trygghet framhålls i beskrivningen av utgångsläge och förutsättningar för strategin.

Samtidigt anser förvaltningen att dessa perspektiv och att skapa förutsättningar för utveckling, spridning och användning av bästa möjliga kunskap för att inte riskera att ytterligare öka de hälsoklyftor som finns i länet kan utvecklas i strategin. Det kan särskilt tydliggöras i inriktningsområdet *Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning*.

Gällande det strategiska inriktningsområdet *Stärk och utveckla forskning, innovation och smart specialisering* ser förvaltningen positivt på förslagen. I Region Stockholm finns idag sammanhängande hälsodata av god kvalitet för mer än två miljoner individer samlade sedan 1996. Enligt den nya Forsknings- och utvecklingsstrategin (RS 2019-0750) ska analyser av stora datamängder såsom denna data leda till medicinska genombrott inte minst om hur människors genetik och livsstil påverkar hälsan, och ska komma invånare och patienter till godo genom exempelvis skräddarsydd prevention, diagnostik och behandling. I arbetet med att tillgängliggöra hälsodata för forskning och utveckling vill förvaltningen framhålla vikten av att etiska och juridiska aspekter hanteras med största respekt.

Kompetensförsörjning och utbildning
I strategin framgår, under det strategiska inriktningsområdet *Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning,* att ett av de största tillväxthindren i regionen är att arbetsgivare har svårt att hitta rätt arbetskraft inom många olika branscher. Detta gäller även inom hälso- och sjukvården, där en god kompetensförsörjning med ett livslångt lärande är en förutsättning för en jämlik och kunskapsbaserat hälso- och sjukvård med hög patientsäkerhet. Förvaltningen ser därför positivt på de föreslagna insatserna, men vill samtidigt lyfta att ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv saknas och behöver utvecklas inför genomförandet av insatserna.

Tillgången och tillgängligheten till bostäder i Stockholmsregionen är en faktor som ofta lyfts fram som ett hinder för kompetensförsörjningen både när det gäller att attrahera smalare spetskompetenser som bredare kompetenser. Det hade därför varit önskvärt om strategin hade förtydligat hur Region Stockholm tillsammans med länets aktörer bör arbeta med bostadsfrågan i relation till kompetensförsörjning.

Slutligen vill förvaltningen uppmärksamma regionstyrelsen på att några av de styrdokument som anges på s.30 i remissversionen inte är aktuella och bör ersättas/utgå. Dessa är:

- Ett jämställt Stockholm – länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2018-2020 (utgått)

- Strategi för främjande av psykisk hälsa (ej beslutad, under beredning)

Istället föreslår förvaltningen att följande styrdokument omnämns:
- Policy Folkhälsa 2017-2021
- Policy hållbarhet
- Framtidens hälso- och sjukvård 2025
- Forsknings- och utvecklingsstrategi 2020-2024
- Innovationsstrategi för Region Stockholm
- Life science-strategi för Stockholmsregionen

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget till strategi bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för nämnden.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslaget till strategi kan eventuellt få positiva konsekvenser för patientsäkerheten på lång sikt om främjande av forskning och kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården utvecklas.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslaget till strategi kan eventuellt få positiva konsekvenser för en jämställd och jämlik vård på lång sikt om främjande av forskning och kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården utvecklas.

Miljökonsekvenser
Konsekvenserna för miljön av förslaget till strategi går inte att bedöma.

Administrativa konsekvenser
Förslaget till strategi bedöms inte få några administrativa konsekvenser för nämnden.

Magnus Thyberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Magnus Thyberg, 2021-02-19

REMISSVERSION

NÄRINGSLIVS- OCH TILLVÄXTSTRATEGI

för Stockholmsregionen

Dnr: RS 2020–0780

Region Stockholm

Innehållsförteckning

Det här är Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi 3

1. En regional strategi för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt 5

1.1 Ett starkt utgångsläge i hård global konkurrens 5
1.2 Globala trender 6
1.3 Tuffa utmaningar 6
1.4 En hållbar Stockholmsregion 7
1.5 Förutsättningar för näringsliv och tillväxt 8

2. Strategisk inriktning 12

2.1 Stärk och utveckla forskning, innovation och smart specialisering 12
2.2 Stärk och utveckla små- och medelstora företags konkurrenskraft 14
2.3 Stärk och utveckla internationalisering, export och investeringar 17
2.4 Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning 19

3. Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering 24

3.1 Life science, vård och hälsa 24
3.2 IKT, tech och digitalisering 25
3.3 Industriell omställning genom hållbar produktion 26
3.4 Klimat- och miljösatsningar för hållbar stadsutveckling 26
3.5 Insatser för uppfyllande av nödvändiga villkor 27

4. Genomförande och uppföljning 29

4.1 Samverkan för genomförande 29
4.2 Uppföljning 31

Dnr: RS 2020–0780

Det här är Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi

Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi är en konkretisering av den regionala utvecklingsstrategin, RUFS 2050. Näringslivs- och tillväxtstrategin innefattar även Stockholmsregionens forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering. Strategin visar på *vad* regionens aktörer måste fokusera kring för att i senare skede ta fram handlingsplaner, genomförandeplaner och utvecklingsprojekt som visar *hur* utvecklingen ska ske och *vem* som ska göra det.

Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi är:

- Ett vägledande strategiskt underlag för prioriteringar i det regionala näringslivs- och tillväxtarbetet.
- Stockholmsregionens forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering.
- Ett dokument som ska underlätta samarbete, dialog och samsyn mellan regionala och lokala aktörer inom akademin, offentlig, privat och ideell sektor.

Strategin är uppdelad i fyra kapitel som är uppbyggda enligt följande:

1. *Utgångsläge & förutsättningar för näringsliv och tillväxt* – Därför behövs en näringslivs- och tillväxtstrategi.

2. *Strategisk inriktning* – Fyra identifierade inriktningsområden med insatser.

3. *Stockholmsregionens forskning- och innovationsstrategi för smart specialisering* – Näringslivs- och tillväxtstrategin innehåller Stockholmsregionens Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering som är ett villkor för finansiering av insatser för forskning, innovation och teknisk utveckling ur den regionala utvecklingsfonden (ERUF).

4. *Genomförande och uppföljning* – Hur ser processen ut framåt?

En regional strategi för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt

1. En regional strategi för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt

1.1 Ett starkt utgångsläge i hård global konkurrens

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och en ledande tillväxt-, kultur- och kunskapsregion med nästan en tredjedel av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP), cirka 25 procent av Sveriges invånare, sysselsättning och varuexport samt en omfattande besöksnäring och kulturscen med stor kreativitet och nytänkande finns i regionen. Här finns även en stark näringslivsstruktur och förnyelseförmåga med såväl branschbredd, hög grad av specialisering och internationell konkurrenskraft, vilket gör regionen resilient och robust.

Regionen är en av Europas snabbast växande och mest konkurrenskraftiga storstadsregioner, år 2019 hamnade Stockholm i topp på EU:s Regional Competitiveness Index och The World Smart City Award, regionen ligger även i topplaceringar i ett flertal andra index.

Tabell 1. Stockholmsregionen i en internationell jämförelse

Ranking	The World Smart City Award	EU Regional Competitiveness Index	Generation Z City Index	European Regional Economic Growth Index	Top Ten Startup Hubs	European Digital Social Innovation Index	The Regional Innovation Scoreboard
1	Stockholm	Stockholm	London	London	Silicon Valley	London	Zurich
2	Bristol (finalist)	London	Stockholm	Paris	Peking	Amsterdam	Ticino
3	Curitiba (finalist)	Utrech	Los Angeles	Stockholm	Stockholm	Köpenhamn	Helsningfors Nyland
4	Montevideo (finalist)	Berkshire, Buckinghamshire, Oxfordshire	Toronto	Istanbul	Tel aviv	Stockholm	Stockholm
5	Seoul (finalist)	Surrey, Öst och Väst Sussex	New York	Munchen	New York	Paris	Köpenhamn
6	Teheran (finalist)	Köpenhamn	Berlin	Dublin	Shanghai	Madrid	Östschweiz
7	-	Luxemburg	Munchen	Luxemburg	Los Angeles	Bryssel	Nordvästschweiz
8	-	Övre Bayern	San Fransisco	Stuttgart	Seol	Utrecht	Centralschweiz
9	-	Flevoland & Nordholland	Amsterdam	Oslo	Boston	Barcelona	Berlin
10	-	Helsingfors Nyland	Vancouver	Köpenhamn-Malmö	London	Edinburgh	Région Lémanique
Källa	Smart City Expo World Congress, 2019. 450 nomineringar.	EU Regional Competitiveness Index, 2019. 268 regioner.	Nestpick, 2019. 110 städer.	LaSalle E-REGI Index, 2018. 100 städer.	Sparklabs Group, 2019.	Nesta, 2019. 60 städer.	Europeiska kommissionen, 2019. 238 regioner.

Källa: Stockholm Business Region

I den regionala utvecklingsstrategin, RUFS 2050, har sju styrkeområden där näringslivet ligger i framkant identifierats: Life Science, informations- och kommunikationsteknologi (IKT), högspecialiserad industriell tillverkning, miljöteknik, finanssektorn, kulturella och kreativa näringar (KKN) samt besöksnäringen.

Stockholmsregionen är Nordens finansiella centrum och är den storstadsregion i Europa efter London och Paris som har flest globala huvudkontor[1]. Regionen är en magnet för idéer som bidrar till innovationer med spridningseffekter till andra delar av Sverige, Europa och världen. Som huvudstadsregion i en av Europas mest konkurrenskraftiga ekonomier spelar regionen en viktig roll, både för Sveriges och övriga EU:s framtida hållbara tillväxt och utveckling. Det är av största vikt för hela landets ekonomiska ekosystem att regionens framgångsfaktorer och konkurrenskraft kontinuerligt upprätthålls och utvecklas.

1.2 Globala trender

Globaliseringstakten har ökat under de senaste årtiondena och skapat ett alltmer omfattande transnationellt utbyte av kapital, arbetskraft och talanger, varor och tjänster samt en ökad global rörlighet. Storstadsregioner, som Stockholmsregionen, tenderar att ha störst nytta av globaliseringens effekter genom sin täthet, tillgänglighet och mångfald av människor, kompetenser och företag. Stockholmsregionen är beroende av omvärldens möjligheter samtidigt som det är avgörande hur väl regionens näringsliv kan möta den internationella konkurrensen.

Utöver globaliseringen pågår intensifierade tekniska förändringar, bl.a. digitalisering och automatisering som förändrar branschers yrkesstruktur där vissa moment rationaliseras bort, medan andra tillkommer. En utveckling som omfattar såväl låg- som högkvalificerade yrken. Detta har blivit än mer påtagligt som en följd av covid-19-pandemin med direkt påverkan på arbetsmarknaden och näringslivet. Vilket även förstärkt behoven av att matcha, utveckla och förändra befintliga kompetenskrav och yrken samt attrahera utländska talanger. Demografiska förändringar med en åldrande befolkning och en ökad medvetenhet om människans klimatpåverkan bidrar också till strukturomvandlingen.

1.3 Tuffa utmaningar

Utgångsläget är således starkt, men trots detta gynnsamma läge är det av största vikt att dessa styrkor inte tas för givna, dagens framgång är ingen garanti för en fortsatt hög konkurrenskraft och framtida tillväxt. Förutsättningarna kan förändras ytterst snabbt, vilket inte minst covid-19-pandemin med oönskad tydlighet påvisade.

I RUFS 2050 identifieras sex utmaningar för Stockholmsregionens tillväxt och konkurrenskraft:

- Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa.
- Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande.
- Att öka tryggheten i regionen samtidigt som världen upplevs som mer osäker.
- Att minska klimatpåverkan och samtidigt möjliggöra ökad rörlighet och ekonomisk tillväxt.
- Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa.
- Att ha en fortsatt öppen region och samtidigt stärka inkluderingen.

[1] Region Stockholm, *Det globala Stockholm En kartläggning av multinationella företag med huvudkontor i Norden och Stockholmsregionen*, 2020.

Det finns stora sociala och ekonomiska skillnader mellan och inom kommuner. Några har låga studieresultat, hög arbetslöshet och varaktigt utanförskap, inte minst bland utrikes födda. Andra har goda skolresultat, hög sysselsättningsgrad och god ekonomisk bärkraft. För att hantera utmaningarna och säkerställa långsiktig hållbarhet inom näringslivet krävs bred samverkan, en gemensam utgångspunkt och samordnade prioriteringar. Det behövs stabila och väl fungerande samverkansformer för att möjliggöra en snabb omstart och omställning.

1.4 En hållbar Stockholmsregion

Strävan efter en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling är viktig av många skäl. Näringslivs- och tillväxtpolitiken ska självklart anpassas till och bidra till att nå FN:s, Sveriges och Stockholmsregionens hållbarhetsmål[2].

Näringslivet står, liksom resten av samhället, inför utmaningen att bli långsiktigt hållbart – ekonomiskt, socialt och ekologiskt. För att lyckas med detta krävs omställningar med en hög grad av innovation och effektivisering inom många sektorer.

Bild 1. Agenda 2030- FN:s 17 globala mål

Många företag i Stockholm och Sverige är i frontlinjen när det gäller att styra mot hållbarhet, på så vis har näringslivet en viktig roll i att driva utvecklingen i hållbarhetsfrågor som en del av lösningen mot en hållbar Stockholmsregion. Innovativa lösningar och affärsutveckling ger mervärde för såväl företagarna som samhället och miljön. Övergången till en cirkulär ekonomi med nya affärsmodeller och smarta lösningar skapar konkurrensfördelar internationellt vilket bidrar till både tillväxt och hållbara samhällen.

En utgångspunkt för denna strategi är även att jämlikhet ska råda, vilket innebär att allt arbete i hela processen ska genomsyras av att alla ska ges samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning och ålder.

[2] https://www.sll.se/verksamhet/Regional-utveckling/strategier-och-planer-inom-regional-utveckling/klimatfardplan-2050-for-stockholmsregionen/

Bild 2 – Koppling mellan Näringslivs- och tillväxtstrategin, dess inriktningsområden och RUFS 2050.

1.5 Förutsättningar för näringsliv och tillväxt

För att Stockholmsregionen ska vara attraktiv för investeringar och företagsetableringar samt ha ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv med hållbar tillväxt måste ett flertal viktiga förutsättningar som inte primärt hör till tillväxt- och näringslivspolitiken finnas på plats. Nedanstående förutsättningar har sina egna processer vid sidan av näringslivs- och tillväxtarbetet, men deras inverkan på näringsliv och tillväxt ökar angelägenhetsgraden att förbättra dessa förutsättningar. Det innebär också att det är viktigt att beakta inverkan på näringsliv och tillväxt i arbetet med dessa frågor, även om de inte kommer att omfattas av strategins direkta insatser. Vissa handlar om tillgång till bostäder och lokaler, infrastruktur, en fungerande elkraftförsörjning med mera. Medan andra är sådana som inte syns, som exempelvis livskvalitet, trygghet och säkerhet.

1.5.1 Bostäder, mark och lokaler

Tillgången till bostäder, mark och lokaler är centralt för att ge näringslivet bra utvecklingsmöjligheter. En bristande tillgång på bostäder kan inverka på företagens vilja och möjlighet att expandera och etablera sig i regionen. Tillgängliga bostäder är en viktig del i att attrahera kompetens till Stockholmsregionen. En väl fungerande rörlighet är viktigt för bostadsmarknadens funktionssätt.

Kommunernas översiktsplanering för markanvändning är av stor betydelse för företagen. Den fysiska planeringen behöver präglas av flexibilitet, kreativitet och samverkan mellan offentliga sektor och näringslivet[3].

1.5.2 Infrastruktur, gods och logistik

En funktionell och kapacitetsstark transportinfrastruktur är ur ett näringslivsperspektiv nödvändig för effektiva gods- och nyttotransporter, personalrekrytering samt tillgång till kunder och personliga möten. Trängsel och miljöpåverkan kan påverka en regions attraktivitet och livskvalitet negativt. Ett ökat tryck på infrastrukturen på grund av befolkningstillväxt och ökad konsumtion minskar framkomligheten för nyttotrafiken[4]. Samhällskostnaden för köer i transportsystemet är hög. Behoven behöver tillgodoses med en funktionell infrastruktur och strategiskt lokaliserade terminaler. Regionen behöver en utbyggd kapacitet i hamnar och terminaler, samt bättre förbindelse mellan dem. Från ett miljöperspektiv bör godstransporter generellt ske via sjöfart och järnväg i första hand.

För att få en ökad tillgänglighet bygger den föreslagna rumsliga utvecklingen i RUFS 2050 på flerkärnighet med förtätning i de regionala stadskärnorna och i de relativt sett mest kollektivtrafiknära lägena. Denna rumsliga struktur ger utvecklingsförutsättningar för ett hållbart näringsliv och arbetsmarknad. Offentliga investeringar i infrastruktur lägger grunden till en långsiktig struktur som signalerar visioner och ambitioner till privata investerare. Det är därför viktigt att Stockholmsregionen får en andel av de nationella infrastrukturinvesteringarna som är proportionerlig med regionens befolkningsmängd.

I stort sett hela regionens befolkning har tillgång till internet idag och utbyggnaden av snabbt bredband är mycket hög. Samtidigt saknar ett relativt stort antal hushåll snabb uppkoppling. I exempelvis glesa områden på landsbygden och i skärgården saknar över hälften av hushållen och företagen fortfarande snabbt bredband. Näringslivets och övriga samhällets ökande behov av digital infrastruktur, höjer även kraven på driftsäkerhet.

1.5.3 Elkraftförsörjning

I flera decennier har elanvändningen i Sverige varit konstant. Befolkningen har ökat och fler bostäder har tillkommit men tack vare energieffektiviseringar har inte användningen ökat. Nu tycks dock trenden ha vänt. Att användningen ökar betyder inte per automatik att effektbehovet blir större men beroende på hur elanvändningen ser ut över dygnets timmar kan det leda till ett ökat eleffektbehov.

Inom kraftförsörjningen kan olika typer av brist leda till att tillräckligt med el inte kan levereras till konsumenterna. Den senaste tidens diskussioner om brist inom

[3] Boverket och Tillväxtverket, *Tillväxt kräver planering – En antologi om samverkan i den fysiska planeringen,* 2015.
[4] Trafikverket, *Nationell plan för transportsystemet 2018–2029*, 2018.

kraftförsörjningen i delar av Sverige handlar om kapacitetsbrist[5]. Problematiken ligger i att den största andelen el produceras i norra delen av Sverige och konsumeras i södra delen. På vissa platser är nätet inte tillräckligt utbyggt för att kunna leverera den effekt som krävs när elbehovet är högt. Utökad effekt begränsas av att stamnätet inte har kapacitet att leverera mer. Kapacitetsbrist i elnäten kan få flera konsekvenser. På längre sikt riskeras samhällsutvecklingsprojekt i form av utbyggnad av bostäder och tillhörande infrastruktur såsom järnvägar, vägtunnlar och tunnelbana att försenas. På kortare sikt riskerar länet gå miste om nyetableringar av företag och att befintliga verksamheter inte kan expandera.

1.5.4 Livskvalitet

En av Stockholmsregionens konkurrensfördelar är hög livskvalitet eller som det uttrycks i internationella jämförelser, ”livability”. Tillgång till god kommersiell och offentlig service, kultur, natur, vackra, trygga och inspirerande miljöer, balans mellan arbets- och privatliv, hälsoaspekter, kultur, föräldraledighet, jämlikhet, jämställdhet och utbyggd digital infrastruktur är aspekter som tillsammans skapar en attraktiv region där talanger vill bo och företag vill etablera sig. Med ökad hälso- och miljömedvetenhet har Stockholmsregionen förutsättningar att stärka sin konkurrenskraft som en region med hög livskvalitet ytterligare.

1.5.5 Trygghet och säkerhet

För att det ska vara attraktivt för företag att etablera sig och växa i regionen är trygghet och säkerhet viktigt. Trygghet och säkerhet har tillsammans med mindre korruption och ett öppet samhällsklimat varit en av regionens konkurrensfördelar, men på senare år har känslan av trygghet minskat. Länsstyrelsens medborgarundersökning[6], liksom BRÅ:s nationella trygghetsundersökning[7] visar att andelen av befolkningen som känner oro för att drabbas av brott i Stockholmsregionen ökar. Samtidigt som ökad organiserad brottslighet har en negativ inverkan på näringslivet i hela regionen, är den särskilt koncentrerad till utsatta områden där näringsverksamhet kraftigt försvåras med mycket negativa konsekvenser för jobb och integration. Att vända den negativa trenden när det gäller kriminalitet och otrygghet är viktigt för Stockholmsregionens attraktionskraft och näringslivsutveckling.

1.5.6 Kapitalförsörjning

För att stärka den ekonomiska tillväxten och öka sysselsättningen är tillgången till en långsiktigt fungerande kapitalmarknad avgörande, inte minst för en konkurrenskraftig och växande region som Stockholm. Tillgången till privat kapital, men även marknadskompletterande finansiering från regionala, nationella och europeiska initiativ, är avgörande hörnstenar för regionens framtida innovationskraft och tillväxt. Då Stockholmsregionen endast får en liten andel av de statligt finansierade regionala utvecklingsmedlen är det särskilt viktigt med andra kompletterande finansieringskällor. Det handlar bland annat om att upprätthålla ett innovationsklimat som ger förutsättningar för företag att starta, växa och möjliggöra Stockholmsregionens fortsatta konkurrenskraftiga utveckling. Regionen måste dessutom genom en samlad hållbar utveckling vara internationellt attraktiv att såväl investera som att besöka, samt leva och verka i.

---

[5] Kapacitetsbrist innebär att elnätets fysikaliska egenskaper begränsar nätets överföringsförmåga.
[6] Länsstyrelsen, *Nutid och framtid-stockholmare 2019–1 Stockholmare om trygghet och otrygghet*, 2019.
[7] BRÅ, https://www.bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html, 2020-11-19.

Strategisk inriktning

Strategisk inriktning

Med utgångspunkt i globala trender, Stockholmregionens styrkor och utmaningar, omfattande analyser[8] och i bred dialog med regionens aktörer genom samtal, workshops och skriftliga inspel har den strategiska inriktningen med fyra inriktningsområden identifierats. Alla fyra inriktningsområdena är starkt sammankopplade och beroende av varandra.

De strategiska inriktningsområdena ska bidra till att stärka Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft och hållbara tillväxt genom gemensam kraftsamling och samordning. Inriktningarna berör områden som regionens aktörer prioriterat och belyser *vad* som behövs göras för att skapa förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt. Därefter kommer handlings- och genomförandeplaner samt utvecklingsprojekt som förtydligar *hur* genomförandet av strategin ska ske.

De fyra identifierade inriktningsområdena att stärka och utveckla är:

1. **Forskning, innovation och smart specialisering**
2. **Små och medelstora företags konkurrenskraft**
3. **Export, internationalisering och investeringar**
4. **Strategisk kompetensförsörjning**

2.1 Stärk och utveckla forskning, innovation och smart specialisering

Bakgrund
Stockholm är en ledande forsknings- och innovationsregion, med hög placering i internationella rankingar. I både Sverige och Stockholms län är det de privata företagen som står för den största delen av FoU-investeringarna, ca 70 procent. I Stockholms län investerade företagen 40 miljarder kronor i FoU, 2017, jämfört med de offentliga FoU-investeringarna som var 14 miljarder. Cirka en tredjedel av företagens FoU-investeringar i Sverige investeras i Stockholms län.

FoU-investeringar är viktiga för att behålla kompetens och bibehålla länets roll som innovationscentrum och Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft.
I RUFS 2050 finns ett uppsatt delmål att FoU-investeringar ska uppgå till minst 4,5 procent av BRP 2030, 2017 låg de på 3,7 procent[9].

Analys
För att behålla och förstärka sin position i den globala konkurrensen måste ett fungerande ekosystem för forskning, innovation och tillväxt säkerställas. Det ställer krav på relevant kompetens, starka utvecklingsmiljöer, företagskluster samt test- och demomiljöer.

[8] Bland andra nulägesanalys för näringslivsutveckling och tillväxt i Stockholmsregionen med tre fördjupningsrapporter, Globala, Export och globala värdekedjor och Tillverkningsindustrin i Stockholmsregionen har tagits fram inför arbetet med strategin har använts såväl som andra kunskapsunderlag och analyser.
[9] Region Stockholm, *Läget i Stockholmsregionen 2018 uppföljningen av RUFS 2050,* 2019.

Idag finns ett stort antal regionala innovationsmiljöer, inkubatorer, science parks, samverkansplattformar och samverkansprojekt med ambitioner att samla regionala aktörer och erbjuda olika former av stöd. Trots ökad samverkan under senare år[10] upplevs det innovations- och företagsfrämjande systemet ofta som fragmenterat och underfinansierat. Det gäller framför allt stöd till kommersialisering, innovationsbaserade startups och tillväxtföretag[11].

Näringslivets innovationsförmåga[12] är avgörande för regionens konkurrenskraft. Det är viktigt att det finns möjlighet och förutsättningar för att vidareförädla och behålla innovationer i Stockholmsregionen. För ett effektivt nyttjande av offentliga resurser är det viktigt att kraftsamla kring regionala styrkeområden inom forskning och innovation, där det finns goda förutsättningar för att ytterligare stärka den internationella konkurrenskraften (se strategi för smart specialisering, kap. 3). Samtidigt är det viktigt att vara öppen för utveckling av nya branscher och omställning av ekonomin i en resurseffektiv riktning.

För att stärka detta inriktningsområde behöver därför följande insatser genomföras:

Insatser

- **Förstärk och koordinera regionens innovations- och företagsfrämjande system**

Det behövs en tydligare koordinering, rollfördelning samt långsiktig finansiering i det övergripande företagsfrämjande systemet. De offentliga medlen ska bidra till att utveckla prioriterade styrkeområden, samtidigt som det måste finnas beredskap för att uppmärksamma potentialen inom nya områden. Det finns även skäl att undersöka möjligheterna att skapa innovativa zoner, där tillståndsreglerna lättas upp för att möjliggöra tester av nya lösningar. Arbetet för att tillgängliggöra data för forskning och utveckling måste också fortsätta[13].

- **Tillgängliggör regionala utvecklingsarenor, testbäddar och labb.**

I regionen finns en unik tillgång till ledande forsknings- och innovationsinfrastruktur inom flera områden. För många små och medelstora företag är det dock svårt att få tillgång till dessa. Många företag behöver dessutom snabbt få tillgång till testmöjligheter och kliniska prövningar, men har svårt att hitta in i de offentliga strukturerna. Därför behövs lättillgängliga stöd och vägledning för företagen[14].

[10] Tillväxtverket, *Resultat och nyttor inom Regionalfonden i Stockholm En portföljanalys*, 2020.
[11] Enligt bred dialog med regionens innovations- och näringslivsfrämjande aktörer.
[12] Definitionen enligt OECDs Oslo-manual lyder: "An 'innovation' is the implementation of a new or significantly improved product (good or service), or process, a new marketing method, or a new organisational method in business practices, workplace organisation or external relations."
[13] Se exempelvis arbetet med Centrum för hälsodata; https://www.sll.se/om-regionstockholm/forskning-och-innovation/centrum-for-halsodata/
[14] Se exempelvis arbetet med regionalfondsprojektet Sthlm Life Tech, https://flemingsbergscience.se/sv/2020/03/24/sthlm-lifetech-far-full-finansiering/ och Region Stockholms arbete med att snabba på svarstider med kliniska prövningar https://www.sll.se/nyheter-stockholms-lans-landsting/2018/12/budget-2019-for-fragan-om-att-genomfora-en-klinisk-provning/

- **Öka kunskapen och nyttjandet av innovationsfrämjande upphandlings- och samverkansmetoder**

Det finns idag en rad olika möjligheter för offentliga aktörer att genom tydligt kravställande och framåtsyftande upphandlingsprocesser bidra till utveckling och implementering av innovationer. Inom många upphandlande organisationer är dock kunskapen om exempelvis innovationsupphandling, förkommersiell upphandling, funktionsupphandling och innovationspartnerskap fortfarande begränsad. Det behövs kunskapshöjande insatser om förutsättningarna att tillämpa dessa nya metoder hos såväl offentliga aktörer som bland företagen. I detta ingår även att öka kunskapen om immateriella tillgångar och immaterialrätt[15].

- **Etablera en struktur med kompetens och resurser för hantering av kraven på smart specialisering**

Det behövs en operativ och strategisk struktur med kompetens och resurser för att koordinera och driva Stockholmsregionens arbete med smart specialisering. Se mer om detta i kapitel 3 om smart specialisering samt i bilaga 1.

- **Avsätt resurser för omvärldsbevakning, uppföljning, samt framtagning och tillgängliggörande av kunskap och analyser**

Det är av största vikt att ha uppdaterade kunskapsunderlag, data och analyser för att kunna ta väl avvägda beslut som gynnar Stockholmsregionens utveckling och hållbara tillväxt. Regionens aktörer, både offentliga och privata, tar idag enskilt och gemensamt fram olika analyser om Stockholmsregionens näringsliv, innovation, kompetensförsörjning, tillväxt och internationella konkurrenskraft. För att få så bra analyser som möjligt är det viktigt att arbeta med öppna data och öka samarbetet mellan olika aktörer[16].

Det är viktigt att det finns resurser för att löpande samla in, analysera och sprida kunskap som påverkar regionens möjlighet att bidra till innovation och tillväxt. Det behövs analyskompetens, relevanta databaser och uppdaterade kartläggningar av såväl näringslivsstruktur som av det innovations- och företagsfrämjande systemet. Det är även viktigt att löpande analysera hur konkurrenskraften i regionens forskning och näringsliv står sig i nationell och internationell jämförelse. Analysbehovet gäller för samtliga områden inom näringslivs- och tillväxtstrategin.

2.2 Stärk och utveckla små- och medelstora företags konkurrenskraft

Bakgrund

Drygt vart fjärde företag i Sverige återfinns i Stockholms län vilket gör länet till ett av landets mest företagstäta områden[17]. Små- och medelstora företag[18] dominerar företagsstrukturen i såväl regionens urbana som mer glesa delar, nästan hälften (47 procent) av de sysselsatta i Stockholms län arbetar i småföretag med färre än 50 anställda. Dessa företag driver på företagarandan och innovationskraften och är nödvändiga för

[15] Exempelvis Region Stockholms riktlinjer kring immateriella tillgångar.

[16] Ex Region Stockholms arbete med öppen data och samarbete med Stockholm stad mfl samt samarbete mellan KI, SU och KTH.

[17] Kommande! Region Stockholm, Näringslivsanalys för Stockholms län, 2020.

[18] Små- och medelstora företag – Företag färre än 250 anställda.

att skapa tillväxt i hela länet. Ett högt nyföretagande med en innovativ utveckling bidrar till ett mer dynamiskt näringsliv och en mer diversifierad arbetsmarknad. Det gäller därmed att samtidigt både uppmuntra till nyföretagande och att vårda de företag som redan finns etablerade. Stockholm är Sveriges tredje största landsbygdslän med ett näringsliv som kännetecknas av entreprenörer och småföretagare av central betydelse för sysselsättning och försörjning i dessa områden.

Analys
För att stärka företagsklimatet i stort, och i synnerhet för små- och medelstora företag, krävs ett helhetsperspektiv samt tvärsektoriell samverkan mellan en bredd av aktörer inom olika områden. Under senare år har många kommuner i Stockholmsregionen samverkat för att skapa en bättre och mer enhetlig kommunal näringslivsservice[19]. Även om kundnöjdheten ökar för varje år, skulle vissa företag önska en mer enhetlig myndighetsutövning. Även om många av insatserna stärker företag i alla storlekar, gäller det särskilt att uppmärksamma små- och medelstora företag som inte har samma resurser som större företag. Små- och medelstora företag har till exempel svårare att få tag i kompetens än stora företag, vilket enligt Tillväxtverket är det största hindret för tillväxt[20].

Många små företag påverkas även starkt av olika regler och förordningar, flera har också svårt att i tidiga skeden hitta finansiering för utveckling och innovation. Eftersom entreprenörer på landsbygden ofta är verksamma inom flera branscher påverkas de mer än andra företagare av flera olika regler och lagar. Det kan till exempel handla om olika tillsyns- och bygglovsärenden. Små- och medelstora företag behöver därför ges bättre förutsättningar att följa med i utvecklingen och här är kunskapssatsningar inom forskning, utveckling och utbildning såväl som direkta stöd till företag av stor vikt.

För att stärka detta inriktningsområde behöver därför följande insatser genomföras:

Insatser

- **Verka för enklare regler för att underlätta företagandet**

Små- och medelstora företag, som inte har tillgång till de större företagens administrativa resurser, lägger ner mycket tid på administration som de istället hade kunnat ägna till att exempelvis utveckla företaget. Det är därför viktigt att regionens aktörer gemensamt lyfter företagens behov av regelförenklingar, tillämpningar och myndighetsutövning till nationell nivå samtidigt som man arbetar med regelförenklingar i den egna organisationen. Framgångsrika lokala regelförenklingar och tillämpningar kan också verka som inspiration och på så vis möjliggöra ett mer enhetligt regelverk över hela regionen.

[19] Sedan kommunerna började mäta företagens nöjdhet (NKI) inom den kommunala myndighetsutövningen har företagen blivit alltmer nöjda, Stockholm Business Alliance, https://stockholmbusinessalliance.se/hitta-material/nki-servicematning/
[20] Tillväxtverket, *Huvudresultat från företagens villkor och verklighet*, 2020.

- **Öka små- och medelstora företags möjlighet till medverkan i offentlig upphandling**

Offentliga organisationer upphandlar för stora summor varje år och har ett ansvar att driva utveckling genom offentlig upphandling. Små- och medelstora företag har ofta svårt att vara med i de offentliga upphandlingarna då det finns krav de inte kan leva upp till eller för att de inte har tid eller kunskap för att skriva de omfattande anbud som krävs. Det är viktigt att fortsätta det påbörjade arbetet[21] med att effektivisera och förenkla upphandlingsprocesserna samt sätta in kompetenshöjande insatser mot företag för att underlätta små- och medelstora företags delaktighet i offentliga upphandlingar.

- **Stärk informationskanaler, rådgivning och mötesplatser för små- och medelstora företag**

Det ska vara enkelt att etablera och driva företag. Det finns idag olika informationskanaler, rådgivning och mötesplatser för små- och medelstora företag på nationell, regional och kommunal nivå[22], men många företag har svårt att hitta dit och veta var de ska vända sig med sina frågor. Det är därför viktigt att uppmärksamma existerande mötes- och utvecklingsarenor för små- och medelstora företag samt om behov finns, skapa nya. I detta sammanhang är också digitala arenor[23] viktiga att kontinuerligt utveckla och sprida kunskap kring. För att underlätta företagsetablering och utveckling krävs också en utvidgad och utvecklad företagsrådgivning.

- **Stärk den regionala näringslivsutvecklingen genom samordnad finansiering**

För att möjliggöra företagsfrämjande och -utvecklande insatser är det är viktigt att koordinera och utveckla arbetet med regionens finansieringsformer samt möjliggöra uppväxling av regionala medel via exempelvis nationell och EU-finansiering.
Det är även viktigt att verka för bättre villkor för privata investeringar i tidiga skeden.

- **Prioritera näringslivsfrågor i regional och kommunal styrning och planering**

Näringslivsfrågor har blivit en alltmer naturlig del av regionens och kommunernas olika planer. Det är viktigt att fortsatt arbeta för att näringslivsfrågor kommer in så tidigt som möjligt i processen bland annat via visions-, översikts-, och detaljplaner.

Många företag, framförallt små och medelstora, tycker att det är komplicerat och ogynnsamt för konkurrensen att det fungerar olika beroende på var i regionen man har sitt företag. För att hela Stockholmsregionen ska vara en attraktiv region för näringslivet underlättar det om företagen har samma förutsättningar och liknande tillgång till service, oavsett vilken kommun de verkar i, detta gäller inte minst hantering och tillämpning av tillståndsfrågor[24].

[21] Exempelvis via partnerskapet Stockholm Business Alliance samt Region Stockholm
[22] Exempelvis Nyföretagarcentrum och ALMI
[23] Exempelvis verksamt.se
[24] Inom SBA-samarbetet har ett arbete initierats inom detta område. Därfär man kan inspireras av varandra och vara goda exempel.

2.3 Stärk och utveckla internationalisering, export och investeringar

Bakgrund
Idag finns nästan 10 000 exportföretag i Stockholmsregionen som står för 25 procent av Sveriges varuexport och cirka en tredjedel av tjänsteexporten. Även om en stor andel av handelsrelationerna är inriktade på närområdet, skiljer sig Stockholmsregionens exportmarknad mot Sveriges. På nationell nivå är Tyskland och Norge de viktigaste handelspartnerna. I Stockholms län toppar istället Finland och Nederländerna exportmarknaden, där regionen står för 41 respektive 46 procent av den totala varuexporten till dessa marknader[25].

45 procent av alla utländska direktinvesteringar i Sverige är investeringar i Stockholmsregionen. 2018 hade Stockholmsregionen totalt 415 utländska investeringar och det investerades totalt 69,8 miljarder SEK i regionen[26]. Flest antal utländska företag i Sverige kontrolleras av ägare från Norge (2 267 företag) följt av Danmark (1 410 företag) och USA (1 359 företag).

En regions internationella tillgänglighet har stor betydelse för flera viktiga förutsättningar för tillväxt och utveckling så som tillgång till export-, import- och samarbetsmarknader för både handel och innovation, tillgång till kvalificerad arbetskraft, tillgång till kapital, turism och besöksnäring samt ökad livskvalitet och regional attraktivitet.

Analys
I jämförelse med andra regioner i EU har Stockholm många huvudkontor, forskningscentra och innovationsmiljöer, men det råder stor internationell konkurrens, framförallt med andra storstadsregioner. För att säkerställa tillväxt och välfärd framåt är det viktigt att ytterligare positionera Stockholmsregionen som ett tillgängligt dynamiskt internationellt centrum för näringsliv och forskning. I ett led att ytterligare stärka internationaliseringsförutsättningarna har regionens aktörer etablerat en exportsamverkan genom STHLM Global[27].

God internationell tillgänglighet skapar förutsättningar för näringslivet att växa och stärka sin konkurrenskraft på en global marknad. Detta gäller både det lokala och regionala näringslivet, men också näringslivet ute i landet vars närhet till den globala marknaden ökar i takt med ökad internationell tillgänglighet i Stockholmsregionen. Stockholmsregionen är både tillväxtmotor och transportnav i Sverige, därför är den internationella tillgängligheten till och från regionen mycket betydelsefull för Sverige som helhet.

Som huvudstadsregion, landets transportnav, centrum för beslutsfattande samt nod för internationella forsknings-, innovations och handelsrelationer är såväl tillgång till stabil höghastighetsuppkoppling till internet som väl fungerande transportsystem med snabba direkta förbindelser såväl inom som till regionen av stor betydelse.

[25] Kommande! Region Stockholm, *Export och globala värdekedjor i Stockholms län*, 2020.
[26] Tillväxtanalys, https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/statistik/statistikserien/2019-06-13-utlandska-foretag-2018.html. 2020-11-18
[27] STHLM Global är en regional exportsamverkan i Stockholms län.

Covid-19-pandemin har starkt påverkat på Stockholmsregionens höggradigt internationella näringsliv. Olika branscher och olika marknader har drabbats olika hårt och länge. I Stockholmsregionen har exempelvis besöksnäringen och delar av de kulturella och kreativa näringarna drabbats hårt. Dessa näringar har både ekonomisk betydelse och stärker den regionala identiteten och attraktionskraften. Nära hälften av landets alla företag inom den kulturella och kreativa sektorn är lokaliserade till Stockholms län och en stor del av dessa agerar på en internationell marknad. Vilken den långsiktiga påverkan på regionens internationella näringsliv är och hur stor den blir är ännu för tidigt att säga.

Ökad internationell tillgänglighet är ett medel för att stärka förutsättningarna för ett exportberoende land i en allt mer globaliserad värld. För att säkerställa långsiktigt hållbara och samtidigt flexibla förutsättningar för internationalisering, export och investeringar krävs både anpassningsförmåga och resiliens.

För att stärka detta inriktningsområde behöver därför följande insatser genomföras:

Insatser

- **Öka exportförmågan hos små- och medelstora företag**

Stärk näringslivets exportförmåga och internationella konkurrenskraft, speciellt hos små och medelstora företag vilka har störst outnyttjad potential att öka sin export. Det är viktigt att internationaliseringsperspektivet integreras i olika former av rådgivning, finansiering och nätverk samt kompetenshöjande insatser.

- **Öka attraktionskraften och positionera Stockholmsregionen som en attraktiv och livskraftig internationell nod**

Tillgången till utländska talanger, experter, forskare och andra nyckelpersoner är central för att utveckla framstående forskning och säkra näringslivets konkurrenskraft (se vidare under kap. 2.4 Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning). Det är även av central betydelse för att attrahera utländska investeringar, etableringar och huvudkontor samt klara välfärdssektorns utmaningar såväl i Stockholmsregionen som i riket i övrigt.

Det krävs samverkan kring att stärka den gemensamma internationella marknadsföringen och att etablera regionen som internationell hubb inom dess styrkeområden. Fortsätt och intensifiera arbetet med att attrahera och bibehålla internationella huvudkontor och öka investeringarna i Stockholmsregionen[28]. Lokaliseringar av huvudkontor, i synnerhet för multinationella företag, ger en bild av det ekonomiska ekosystemet och vilken roll en region spelar i världsekonomin. Regelverk för potentiella investerare behöver förenklas och tydliggöras.

Fortsätt arbetet med att utveckla en hållbar flerkärnig region, där centrala regionkärnan och de åtta yttre regionala stadskärnorna är naturliga lokaliseringsplatser för näringslivsutveckling. Kreativa och kulturella näringar samt besöksnäringen spelar en vital roll för att attrahera besökare och investeringar. Att identifiera, utveckla och marknadsför strategiska och hållbara besöksnäringsmål runtom i Stockholmsregionen är också viktigt.

[28] Exempelvis via Invest Stockholm

- **Vidareutveckla stödsystemet för internationalisering och export samt verka för långsiktig finansiering av detta**

Det är viktigt att optimera den regionala samordningen för ett bättre resursutnyttjande och minskad risk för dubbelarbete och parallella strukturer. Då Stockholmsregionens medel för näringslivsutveckling är begränsade är det av stor strategisk betydelse att dessa medel går att växla upp genom nationella och EU-medel.

- **Förstärk den internationella tillgängligheten**

Den internationella tillgängligheten, både digitalt och fysiskt, är avgörande för Stockholmsregionens konkurrenskraft, attraktivitet, talangattraktion och export. Den internationella tillgängligheten är en central strategi för utvecklingen av Stockholmsregionen.

Arbetet för att bibehålla och utöka direktlinjer mot strategiskt viktiga områden för näringslivet är av största vikt. Det är också viktigt att Arlanda kan bibehålla sin position som nod för den nordeuropeiska flygtrafiken och stå stark i konkurrensen om att vara Nordens ledande hållbara flygplats. Detta är strategiskt avgörande för näringslivet i Stockholmsregionen och i Sverige samt en förutsättning för att attrahera utländska företagsetableringar.

Det är viktigt att positionera, marknadsföra och öka den internationella tillgängligheten med såväl, dag- som nattåg till Stockholmsregionen i såväl besöksnäringssyfte som för näringslivet. Vidare är det viktigt att inom ramen för arbetet i den större Stockholmsregionen, verka för ökad tillgänglighet via järnväg samt söka andra möjliga samarbeten inom området med regioner och kommuner i Europa.

Stockholmsregionen behöver också ha en god tillgänglighet till övriga regioner i Sverige för att bibehålla positionen som huvudstadsregion, huvudkontorskluster och Sveriges viktigaste nod för internationell tillgänglighet. Även förbindelserna med övriga skandinaviska storstadsregioner är viktiga för att stärka vår centralitet.

Digital tillgänglighet har en stor betydelse för både attraktionskraft samt export av va-ror och tjänster. Det är viktigt att fortsätta den digitala utvecklingen i länet, detta gäller såväl för den fysiska utbyggnaden av bredband med hög hastighet samt för den digitala mognaden hos länets invånare och företag.

2.4 Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning

Bakgrund

Ett av de största tillväxthindren i Stockholmsregionen är att arbetsgivare har svårt att hitta rätt arbetskraft inom många branscher. En väl fungerande arbetsmarknad och fullgod kompetensförsörjning är nödvändigt för att företagen ska klara sig i den internationella konkurrensen och den pågående strukturomvandlingen. Ökad digitalisering, automatisering och omställning mot cirkulär ekonomi innebär en förnyelse, där vissa jobb försvinner eller ändras och andra tillkommer[29]. Detta ökar betydelsen av såväl kompetensförsörjning som kompetensutveckling, exempelvis genom förbättrad matchning på arbetsmarknaden och ett livslångt lärande.

[29] Riksdagen, *Framtidens arbetsmarknad och arbetsliv i den digitala eran*. 2017.

När man jämför utbildningsnivån i Stockholmsregionen med andra regioner både inom och utom Sverige har regionen en hög utbildningsnivå. Fler ungdomar i Stockholms län går vidare till högre studier i jämförelse med genomsnittet för riket. År 2018 hade 52 procent av alla 25–64 åringar i Stockholms län en högskoleutbildning. Detta är en högre andel högskoleutbildade jämfört med rikets genomsnitt som var 43 procent. Det är dock färre män än kvinnor som studerar vidare och skillnaden har ökat under senaste decenniet[30].

Analys
Även om Stockholmsregionen har en hög utbildningsnivå och sysselsättningsgrad[31] finns det stora skillnader i olika delar av regionen och bland olika befolkningsgrupper. Lägst sysselsättningsgrad på såväl länsnivå som i samtliga kommuner har utrikes födda kvinnor[32]. Covid-19-pandemin har ytterligare påverkat sysselsättningsgraden för de grupper som redan står längst ifrån arbetsmarknaden, såsom nyanlända, utrikesfödda kvinnor och ungdomar. Enligt Arbetsförmedlingen är ungdomsarbetslösheten på 100 000 nästan en fördubbling jämfört med föregående år[33], samtidigt har de långtidsarbetslösa stigit till 173 000[34]. Detta i kombination med en omfattande kompetensbrist belyser vikten av att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och att verka för relevant kompetenspåbyggnad hos befolkningen, exempelvis via folkbildning. Det är också viktigt att stimulera till åtgärder som både tidigarelägger inträdet på och senarelägger utträdet från arbetsmarknaden.

Det handlar inte bara om att ta tillvara den kompetens som redan finns i länet utan också om att attrahera kompetens utifrån. Både smala spetskompetenser och bredare kompetens behövs. Företag och organisationer vars behov av arbetskraft inte kan tillgodoses regionalt eller nationellt behöver förbättrade möjligheter att rekrytera internationellt. Att rekrytera kompetens är en viktig faktor i strävan att positionera länet som ett internationellt centrum för hållbart näringsliv, forskning, utveckling och innovation. Andra insatser som kan lindra framtida kompetensbrister är att motverka den segregering som förekommer inom vissa yrken.

Stockholm är ett urbaniserat län med stora utmaningar att attrahera arbetskraft till länets landsbygd och skärgård. För att näringslivet i länets landsbygd och skärgård ska kunna växa och utvecklas, behöver tillgången på arbetskraft med rätt utbildning förbättras. Möjligheten att bo och verka utanför tätorterna behöver förbättras. Det ökade distansarbetet med anledning av covid-19-pandemin har visat att många arbeten fungerar bra att sköta på distans. En välfungerande digital infrastruktur med tillgång till snabbt bredband i alla delar av länet är nödvändig.

För att stärka detta inriktningsområde behöver därför följande insatser genomföras:

[30] Kommande! Region Stockholm, Näringslivsanalys för Stockholms län, 2020.
[31] Kommande! Region Stockholm, Näringslivsanalys för Stockholms län, 2020.
[32] Kommande! Region Stockholm, Näringslivsanalys för Stockholms län, 2020.
[33] svt.se, https://www.svt.se/nyheter/snabbkollen/dn-over-100-000-unga-i-arbetsloshet, 2020-11-18
[34] arbetsförmedlingen.se, https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=FDBA15A39B07D3BC. 2020-11-18

Insatser

- **Förbättra matchningen och förstärk kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad**

Det är viktigt att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Många arbetar inom yrken de inte är utbildade inom, främst syns det hos den utrikesfödda befolkningen, vilket innebär ett stort kompetenstapp. Det behövs ett ökat utbud av utbildningar som kopplade till arbetsmarknadens föränderliga behov. Med tanke på Stockholmsregionens kompetensbehov behövs vikten av ökad högre utbildning lyftas till nationell nivå. Utbildningsvalsinformation måste dessutom vara grundad på aktuella behov i näringslivet och offentlig sektor. Parallellt är det viktigt att locka fler ungdomar till yrkesutbildningar inom bristyrken som matchar arbetsmarknadsbehov och säkerställa en bättre samverkan mellan olika utbildningsaktörer, kommuner, företag, Region Stockholm och Arbetsförmedlingen. Ett regionalt kompetensråd samt branschråd för yrkeshögskola och högskola behöver inrättas[35]. Tillgång till lokala och regionala programråd inom gymnasial yrkesutbildning behöver säkerställas.

- **Möjliggör omställning och livslångt lärande**

För att klara av den globala konkurrensen och förbättra människors möjligheter är det viktigt att löpande arbeta för att förenkla omställningen på arbetsmarknaden och det livslånga lärandet. Det är också viktigt att förbättra samarbetet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen samt att fortsätta arbeta för fler lokala jobbspår och kombinationsutbildningar, något som fungerat mycket bra i flera kommuner. Individer behöver också utbildas i förberedande arbetsmarknadskunskap.

- **Tillvarata och validera kompetensen**

Sysselsättningsgraden skiljer sig åt mellan olika grupper och många arbetar inte inom yrken som de är utbildade för. Det är därför viktigt att tillvarata alla människors kompetens och arbeta för en ökad validering i länet[36]. En ökad samverkan med akademi, arbetsgivare och folkbildning[37] kan skapa förstärkta möjligheter för omställning, livslångt lärande och kompetensförsörjning i länet. Här krävs det också riktade insatser för att arbetsgivare ska bredda sitt synsätt i rekryteringsprocesser och motverka diskriminering på arbetsmarknaden.

- **Underlätta rekryteringen av internationella talanger och spetskompetens**

För att det ska vara attraktivt för företag att etablera sig, kunna växa och konkurrera internationellt är det nödvändigt att de får tag på rätt arbetskraft. Då denna arbetskraft inte alltid finns tillgänglig i regionen eller i Sverige är det viktigt att underlätta internationell rekrytering av talanger för att säkerställa tillgången till spetskompetens i länet. För att attrahera spetskompetens till Stockholmsregionen är det viktigt att regionen är en välkomnande, attraktiv och öppen region med ett bra mottagande för både talanger och medföljande. Det är även viktigt att reglerna kring arbetskraftsinvandring är enkla och tydliga för att undvika att talanger inte kan stanna kvar i regionen.

[35] Detta arbete har påbörjats inom Kompetensarena Stockholm

[36] Ex Region Stockholms egna projekt inom vårdyrket.

[37] Folkbildning är ett samlingsbegrepp för studieförbund och folkhögskolor och syftar till att göra kunskap och bildning tillgänglig för alla på ett demokratiskt och jämlikt sätt, och utanför den traditionella skolvärlden

Konkurrensen om de internationella talangerna blir allt tuffare och Stockholm behöver öka assistansen till denna grupp, i syfte att få ett större övertag i konkurrensen. Ett flertal åtgärder har identifierats inom arbetet med talangattraktion i regionen, exempelvis talangkonferens för utbyte av erfarenheter, digitala arbetstillstånd, ett internationellt hus, mm[38].

- **Aktualisera och tillgängliggör kartläggningar och analyser**

För att skapa robusta system inom kompetensförsörjning behöver analyser och kartläggningar vara aktuella. Säkerställ att det finns god och tillgänglig statistik över näringslivets och offentlig sektors kompetensförsörjningsbehov på samtliga utbildningsnivåer på både kort och lång sikt. Samla Stockholmregionens och östra Mellansveriges information och statistik.

[38] Stockholm Business Region, *Stockholm: Future Success Growth Through Innovation & People*, 2020.

Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering

3. Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering

Europeiska kommissionen lanserade i samband med strukturfondsperioden 2014–2020 begreppet *regionala forsknings- och innovationsstrategier för smart specialisering* som ett villkor för finansiering av insatser för forskning, innovation och teknisk utveckling ur den regionala utvecklingsfonden (ERUF). Begreppet byggde på goda exempel och erfarenheter från tidigare programperioder. Syftet är att identifiera och prioritera ett begränsat antal spetsområden där offentliga medel för forskning och innovation förväntas göra mest nytta och där regionala aktörer har goda förutsättningar att utveckla internationell konkurrenskraft. Med tiden har begreppet blivit något av ”best practice” inom regional utveckling globalt. Idag ställs krav på smarta specialiseringsstrategier även inom andra politikområden inom EU och de flesta europeiska regioner har tagit fram sådana strategier.

Stockholmsregionen har ingen tidigare forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering och EU-kommissionen framförde redan 2015 önskemål om att regionen aktörer skulle göra tydligare prioriteringar inom forskning och innovation. Region Stockholm beslutade därför att integrera en forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering i Stockholmsregionens näringslivs- och tillväxtstrategi.

Stockholmsregionen har, trots sin begränsade storlek i ett internationellt perspektiv, ett konkurrenskraftigt näringsliv med stor branschbredd och flera styrkeområden[39]. Det är med utgångspunkt i styrkeområden inom såväl näringsliv, som forskning och offentlig sektor, som Stockholmsregionens forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering tar avstamp. En regional analys- och förankringsprocess påbörjades redan 2015 och har resulterat i att fyra områden har identifierats som strategiska viktiga för offentliga forsknings- och innovationsinsatser. Dessa har i flera fall tydlig förankring i olika regionala stadskärnor och dess forsknings- och innovationsmiljöer/kluster. I enlighet med rekommendationerna från EU-kommissionen ska insatser och utveckling inom prioriterade områden löpande följas upp och utvärderas, för att möjliggöra eventuella behov av omprioritering.

De prioriterade områdena är:

3.1 Life science, vård och hälsa

Region Stockholm har en uttalad ambition om att Stockholmsregionen ska vara en av världens fem ledande Life Science-regioner 2023. Det finns även uttalade önskemål om jämlik och förbättrad folkhälsa (RUFS 2050). Covid-19-pandemin har medfört stora påfrestningar på sjukvården och äldreomsorgen. Detta skapar stora behov av effektivisering, nytänkande och strukturförändringar. Då krävs nya samarbeten och utveckling av processer, arbetssätt samt innovationer som kan minska belastningen på välfärdssystemen. Digitaliseringens möjligheter är en nyckel för att kunna nå det.

[39] I RUFS 2050 pekas sju styrkeområden i Stockholmsregionens näringsliv ut; life science, IKT, högspecialiserad industriell tillverkning, miljöteknik, finanssektor, samt besöksnäring och kulturella och kreativa näringar (KKN).

Vi har idag mycket starka förutsättningar för forskning, innovation och utveckling inom Life science, vård och hälsa, tack vare akademi, god forskningsinfrastruktur, näringsliv och ett gott klimat för sektorsöverskridande samarbeten. Under senare år har nya samverkansstrukturer vuxit fram genom strategiska samverkansprojekt, centrumbildningar och inkubatorer som stöttar forskare och startups med bakgrund i universitet, sjukhus och forskningsmiljöer, bland annat i Flemingsberg och Hagastaden.

Dessvärre lämnar många startups regionen i tillväxtfasen, delvis p.g.a. bristande tillgång till finansiering, offentliga kunder och forskningsinfrastruktur. Det finns även behov av initiativ för att knyta samman vård, omsorg och Life Science med kompletterande branscher för att kunna adressera komplexa, tvärsektoriella utmaningar för hälsosektorn. För att stärka positionen inom Life Science påbörjades under 2019 ett arbete, för att i bred samverkan ta fram en regional Life Science-strategi, som nu är ute på remiss[40]. Den adresserar utmaningar avseende tillgången till strukturerade hälsodata, företagens möjligheter till samverkan med hälso- och sjukvården, tillgången till precisionsmedicin för individuell prediktion och behandling, behovet av tvärvetenskaplig samverkan och insatser för tillväxt i regionens Life Science-företag.

3.2 IKT, tech och digitalisering

Stockholmsregionen är sedan tidigare en mycket attraktiv hubb för informations- och kommunikationsteknologi (IKT), tech och digitalisering. Förutsättningarna är mycket fördelaktiga tack vare allt från god fysisk och intellektuell infrastruktur, gynnsamt företagsklimat, teknikvänlig befolkning, väl fungerande offentlig sektor och mycket stark position inom olika nischer[41].

Regionen har unika möjligheter att på ett etiskt och säkert sätt dra nytta av strukturerade data, ledande forskning inom AI och tillgång till kraftfull databearbetning. Det finns ett antal samverkansplattformar med fokus på digitala applikationer. Samtidigt har Covid-19-pandemin medfört att den digitala transformeringen och kapacitetsuppbyggnaden tagit ett dramatiskt kliv framåt, inte minst inom vård- och utbildningssektorn. Flera bedömare ser nu hur den digitala tekniken accelererar och olika branscher börjar applicera AI, blockchain-tekniker och andra digitala verktyg. För branschen skapar det förutsättningar för utveckling av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Inom industrin kan digitalisering och smarta fabriker användas för att åstadkomma en effektivare produktion, kortare ledtider och högre kvalitet.

Det pågår även en snabb utveckling inom en rad tech-sektorer (FinTech, EdTech, FoodTech, FashionTech, HealthTech, mm)[42] vid regionala inkubatorer och hubbar. Dessa kan utvecklas till framtida styrkeområden i regionen. IKT, tech och digitalisering är dessutom ett viktigt kompetensområde, som skapar förutsättningar för utveckling av andra regionala styrkeområden. Dock är bristen på kompetens ett stort tillväxthinder

[40] Region Stockholm, *Stockholmsregionens strategi för Life Science – remissversion*, 2020.
[41] Länsstyrelsen, *Ekosystemet ICT & Digital, Kartläggning av styrkeområden i Stockholmsregionen*, 2015.
[42] Se t.ex. Stockholm stad, 2018, Stockholm the emerging foodtech hub, https://www.investstockholm.com/globalassets/2.-understartsidor-investment-opportunities/3.-cleantech/stockholm_foodtech.pdf; Stockholm Fintech Report 2018, https://www.hhs.se/en/outreach/sse-initiatives/documents/stockholm-fintech-report-2018/, Swedish Edtech 2017, http://media.swedishedtechindustry.se/2017/09/Edtechrapport_-Svensk-edtech-o%CC%88kar-tillva%CC%88xt.pdf, mfl

för små och medelstora företag och resurserna för transformation av nya idéer till växande, innovativa företag begränsade[43].

3.3 Industriell omställning genom hållbar produktion

Även om näringslivsstrukturen domineras av kunskapsintensiva tjänsteföretag, är Stockholm landets näst största industrilän, med cirka 60 000 anställda och närmare en fjärdedel av varuexporten i riket. Nästan hälften av tillverkningsindustrin är koncentrerad till Södertälje kommun, med omfattande produktion inom Scania och Astra Zeneca.

Efter nedläggningen av AstraZenecas forskningsanläggning i Södertälje gjordes en kraftsamling kring hållbar produktion, med stöd av akademi, företag och offentliga aktörer. Ambitionen är att stärka utbildning, forskning och företagande för att skapa ett nationellt kompetenscentrum med fokus på hållbar produktion, bl.a. genom en expansion av KTH:s campus, etablering av Södertälje Science park och nya forskningsanläggningar inom RISE. I Nykvarn planeras etablering av ett testcenter, Swedish Electric Transport Laboratory (SEEL), och ett campus med studier och forskning om nästa generations hållbara innovativa lösningar för elbilar, lastbilar, bussar och andra elfordon.

Inriktningen mot hållbar produktion ligger även i linje med Stockholmsregionens styrkeområden inom bland annat IKT, digitalisering, och miljöteknik mm. Samtidigt står många av regionens små och medelstora leverantörer till fordonsindustrin inför stora utmaningar, vilket blev tydligt under covid-19-pandemin. Med ökad elektrifiering, automatisering och digitalisering krävs i många fall en omfattande omställning för att säkerställa framtida konkurrenskraft[44]. Krisen har även bidragit till ett ökat intresse för regional produktion, för att minska sårbarheten och öka hållbarheten genom att etablera nya kund-leverantörskontakter inom olika branscher[45]. Här finns även goda förutsättningar att bidra till en hållbar stadsutveckling, genom mer energieffektiva produktionsmetoder och minskad resursåtgång inom byggsektorn och ökad regional livsmedelsproduktion.

3.4 Klimat- och miljösatsningar för hållbar stadsutveckling

Prioriteringen utgår från de urbana miljöernas demografiska och ekonomiska dominans i regionen, kombinerat med en hög energikonsumtion och klimatpåverkan från framför allt transporter och bebyggelse. Tätheten och den stora koncentrationen av människor bidrar till attraktiva miljöer, en dynamisk arbetsmarknad och möjlighet att utveckla
effektiva transport- och energisystem. Samtidigt medför de urbana miljöerna också särskilda utmaningar som brist på bostäder, kapacitetsproblem i infrastrukturen och en växande befolkning som belastar miljön genom en hög koncentration av trafik, försämrad luftkvalité och dagvatten. RUFS 2050 betonar vikten av ett territoriellt helhetsperspektiv och en uttalad prioritering är att utveckla klimat- och resurseffektiva attraktiva regionala stadskärnor.

[43] Enligt dialoger med regionens innovations- och näringslivsfrämjande aktörer.
[44] Se bl.a. Länsstyrelsen 2019:1, Fordonsdalen och framtidens mobilitet – Fordonsindustrins betydelse i Östra Mellansverige, Region Stockholm/TRN 2019-077 Tillverkningsindustrin i Stockholms län
[45] Enligt dialoger med regionens innovations- och näringslivsfrämjande aktörer.

Stockholms stad har uppmärksammats internationellt för hållbar stadsutveckling i Hammarby sjöstad och Norra Djurgårdsstaden. Det har dessutom gjorts flera satsningar för att stimulera samverkan, innovation och utveckling av klimat- och miljöeffektiva lösningar för hållbar stadsutveckling. Under 2000-talet har detta bidragit till utvecklingen av miljöteknik- och cleantech-företag inom flera nischer[46]. En fortsatt satsning på klimat- och miljöinsatser för hållbar stadsutveckling ligger väl i linje med FN:s globala hållbarhetsmål, EU:s målsättningar inom strukturfondsprogrammet[47], RUFS 2050 samt Region Stockholms, kommuners, näringslivets och forskningens ambitioner.

3.5 Insatser för uppfyllande av nödvändiga villkor

Regionala programskrivare för det operativa programmet för europeiska regionala utvecklingsfonden ska säkerställa att det finns kompetens och resurser för att under hela programperioden uppfylla det nödvändiga villkoret att säkerställa god styrning av den regionala strategin för smart specialisering. För att säkerställa det nödvändiga villkoret ska uppfyllningskriterier inom nedanstående sju åtgärdsområden specificeras, se bilaga 1. Det nödvändiga villkoret med tillhörande uppfyllningskriterier är fastställda av EU-kommissionen och formulerade enligt följande:

Villkor:
God styrning av den regionala strategin för smart specialisering.

Uppfyllningskriterier:
- Etablera en struktur med kompetens och resurser för hantering av kraven på smart specialisering (se även 2.1)
- Säkerställ tillgången till regionala analyser av flaskhalsar för innovationsspridning och digitalisering
- Utveckla metoder för uppföljning och utvärdering
- Säkerställ en bred regional samverkansprocess
- Fortsätt utvecklingen av forsknings- och innovationssystemen
- Säkra insatser för industriell omställning
- Öka samarbetet med andra regioner, även internationellt

[46] Se bl.a. PPT-rapport från IVL om miljöteknik i Stockholmsregionen, framtaget för Länsstyrelsen i Stockholm 2018
[47] Här finns goda förutsättningar att bygga vidare på insatser och erfarenheter från Stockholmsregionens regionalfondsprogram 2014-2020, med fokus på hållbar stadsutveckling, men även på krav i kommande program 2021-2027 om insatser för ett grönare och koldioxidsnålare Europa.

Genomförande och uppföljning

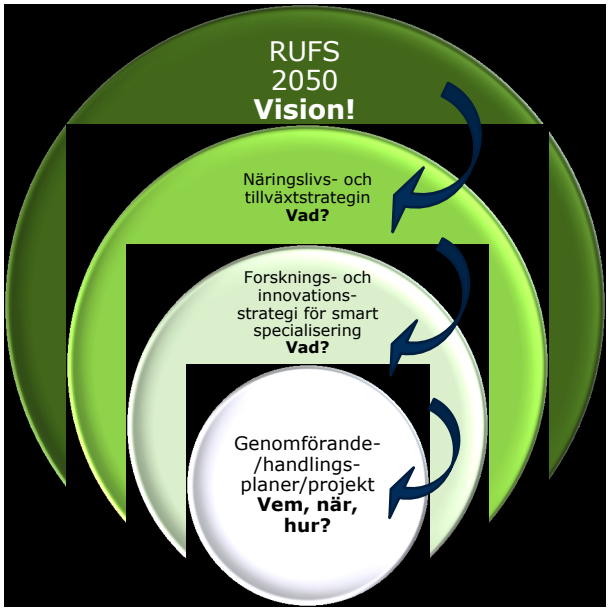
4. Genomförande och uppföljning

4.1 Samverkan för genomförande

Näringslivs- och tillväxtstrategin är en konkretisering och en del av genomförandet av Stockholmsregionens utvecklingsstrategi (RUFS 2050). Näringslivs- och tillväxtstrategin beskriver *vad* som behöver prioriteras för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt i Stockholmsregionen. Den är ett strategiskt vägledande underlag för fortsatt dialog och samverkan mellan offentlig och privat sektor, akademi och ideella aktörer på kommunal, regional och statlig nivå. De föreslagna insatserna rör frågor där flera aktörer arbetar med olika delar som gemensamt har betydelse för att nå regional effekt. Alla aktörer har såväl möjlighet som ansvar att bidra till förverkligande av strategin och det innebär både utmaningar och möjligheter att prioritera och samverka för en hållbar utveckling i Stockholmsregionen. Det är ett komplext uppdrag som gränsar över organisationer, sektorer och nivåer vilket kräver samordning, samverkan och samsyn.

Inom de olika strategiska insatsområdena och insatserna kommer handlingsplaner, genomförandeplaner och utvecklingsprojekt tas fram, där beskrivs *hur* och *när* insatsen ska genomföras och vilka aktörer, *vem* som är en del av genomförandet. Ansvaret är delat mellan offentliga aktörer, företag, offentliga myndigheter på lokal, regional och nationell nivå, akademi, bransch- och intresseorganisationer, invånare med flera. Aktörerna har olika infallsvinklar, mandat och resurser till sitt förfogande och därför är det avgörande med samverkan på flera nivåer och över olika sektorer i genomförandet. För att säkerställa goda processer krävs gemensamma kontaktytor på såväl politisk nivå som på tjänstemannanivå.

Det vidare arbetet berör exempelvis kartläggningar, vilka befintliga plattformar, nätverk och forum som är aktuella samt hur dessa optimeras, vidareutvecklas och finansieras. Deltagare och ansvariga, form och finansiering är föränderligt beroende på insats, men utgångspunkten ska ligga i befintlig kompetens, uppdrag och samverkansforum.

I processen med framtagandet av strategin har ett tydligt behov av regional samordning av regionala utvecklingsfrågor lyfts fram. Det som efterfrågas är både ett forum på hög nivå för styrning och ledning, med ledande aktörer och beslutsfattare såväl som samverkan för konkreta insatser. Samverkan mellan olika aktörer kommer vara avgörande för att lösa de utmaningar vi står inför, där anpassningsförmåga, diversitet och robusthet är några av de grundläggande saker som behövs för att bygga upp Stockholmsregionen resiliens.

Regionens aktörer är beroende av stabila och fungerande samverkansformer för att skapa möjlighet för en snabb omstart och omställning i oförutsägbara och utsatta situationer, såsom till exempel covid-19 pandemin.

Region Stockholm samordnar det regionala utvecklingsarbetet i Stockholms län och har tillgång till statliga och regionala medel för det regionala tillväxtarbetet. Genom dessa medel kan riktade tillväxtinsatser möjliggöras, formerna för genomförande kan utformas koordinerat med den utveckling av samverkansformer som påbörjats. Samverkanstrappan är ett verktyg som kan vägleda aktörer i arbetet för en långsiktig och hållbar utveckling av näringslivet i regionen. Verktygets utformning möjliggör att aktörer gemensamt kan ta fram handlingsplaner, genomförandeplaner, utvecklingsprojekt, arbetsformer och andra insatser i linje med strategin.

Relaterade strategier och aktörer
Genomförandet av näringslivs- och tillväxtstrategin, inklusive Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering står i relation till ett stort antal strategier och involverar många aktörer för Stockholmsregionens utveckling. Dessa strategier och aktörer återfinns på olika nivåer, från EU till lokal nivå.

Exempel på relaterade strategier
Kulturstrategi för Stockholmsregionen, Forsknings- och utvecklingsstrategi för Region Stockholm, Life Science-strategi för Stockholmsregionen, Innovationsstrategi för Region Stockholm, Livsmedelsstrategi för Stockholmsregionen, Ett jämställt Stockholm – Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2018–2020, Strategisk inriktning för hållbar tillväxt och attraktionskraft i Stockholms län 2025+, Klimatfärdplan 2050 för stockholmsregionen, Godsstrategi för Stockholmsregionen, Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen, Länsplan för regional transportinfrastruktur 2018–2029, ÖMS 2050, Folkbildningsstrategi för Stockholmsregionen, Strategi för främjande av psykisk hälsa och välbefinnande, Stockholms läns livsmedelsstrategi,

En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020, Agenda 2030, med flera.

Exempel på berörda aktörer i regionen.
Region Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholm, kommunerna och deras bolag i länet och i angränsande län, Storsthlm, universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare, forskningsinstitut, företag inom olika sektorer, branschorganisationer, innovations- och näringslivsfrämjare, klusterbildningar, stiftelser, samverkansorganisationer samt representanter för nationella organisationer och myndigheter, med flera.

4.2 Uppföljning

Uppföljningen av strategin följer den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) i de delar som relaterar till Näringslivs- och tillväxtstrategin. Uppföljningen sammanställs årligen i en uppföljningsrapport och presenteras med samma tidsintervall vid RUFS-konferenserna. Inom de olika delmålen finns olika tidsintervall för när data uppdateras, vilket innebär att allt inte kan uppdateras årligen i uppföljningen. Då Näringslivs- och tillväxtstrategin är en konkretisering av RUFS 2050 ligger RUFS uppföljning som bas även för strategin. Därtill kan det bli aktuellt att utforma rutiner för uppföljning av insatser i linje med strategin som tillkommer i genomförandefasen, exempelvis kvantitativa och kvalitativa mål, kortsiktiga och långsiktiga mål, indikatorer och mätetal. De delmål och prioriteringar som är särskilt relevanta att följa upp för denna strategi återfinns i bilden med RUFS 2050 målstruktur på sid. 8.

Uppföljningsmodellen för RUFS 2050 följer fyra frågeställningar som kopplar till bäringen på olika utvärderingsområden:

- Planens måluppfyllelse – *Når regionen delmålen?*
- Internationella jämförelser – *Hur presterar regionen i förhållande till andra europeiska regioner?*
- Samlad konsekvensbedömning – *Vad blir planens effekter för hållbarheten?*
- Regionala prioriteringar – *Vad gör regionens aktörer?*

Som regionalt utvecklingsansvarig återrapporterar även Region Stockholm till Tillväxtverket. Återrapporteringen följer Tillväxtverkets mall som i nuläget innefattar nedan listade tematiska områden, där en stor del relaterar till Näringslivs- och tillväxtstrategin.

- Det regionala utvecklingsansvaret
- Innovation och företagande
- Attraktiva miljöer och tillgänglighet
- Kompetensförsörjning
- Internationellt samarbete
- Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder
- Samverkan och gemensam finansiering
- Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet
- Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera
- Främja tillgänglighet till kommersiell service i serviceglesa områden.

Bilagor

Bilaga 1

Säkerställ tillgången till regionala analyser av flaskhalsar för innovationsspridning och digitalisering

I arbetet för att löpande säkerställa uppdaterad analys av flaskhalsar gällande innovation, inklusive digitaliseringen, hänvisar Region Stockholm till den årliga utvärderingen av den regionala utvecklingsstrategin RUFS 2050, Läget i Stockholmregionen, och den därinom genomförda informationsinhämtningen. Vidare ämnar Region Stockholm inför utvärderingen av RUFS 2050 och inom ramen för strukturen för utveckling och implementering av regionens forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering förstärka inhämtningen av information från berörda innovations- och forskningsnoder samt övriga regionala innovationsaktörer, pågående projekt, uppdrag och, samarbeten.

Etablera en struktur med kompetens och resurser för hantering av kraven på smart specialisering (se även 2.1)

Region Stockholm har som regionalt utvecklingsansvarig aktör i uppdrag att samordna insatser för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategins RUFS 2050, som operationaliserats i näringslivs- och tillväxtstrategin, inklusive smartspecialiseringsstrategin. Region Stockholm kommer löpande från 2021 att förstärka det operativa arbetet för smart specialisering och har en ambition att etablera en strategisk samverkan med representanter från akademi, näringsliv och offentlig sektor till stöd för arbetet.

Utveckla metoder för uppföljning och utvärdering

Tillväxtverket har på nationell nivå ett uppdrag att utveckla övervaknings- och utvärderingsverktyg för att mäta och följa upp mål och resultat av smart specialiseringsstrategin. Dessa verktyg kommer att komplettera Region Stockholms årliga utvärdering av RUFS 2050, den årliga återrapporteringen av 1.1-fonderna samt den löpande redovisningen av berörda insatser, projekt och samarbeten inom ramen strategin för smart specialisering. I detta sammanhang är det också viktigt att insatser inom smart specialiseringsstrategin utformas på ett sätt som underlättar inhämtning, återkoppling samt utvärdering av kvalitativa och kvantitativa resultat från berörda projektägare.

Säkerställ en bred regional samverkansprocess

Stockholmsregionen har sedan 2015 arbetat med breda, inkluderade involveringsprocesser för smart specialisering och Region Stockholm säkerställer fortlöpande entreprenöriella processer. Genom att etablera och engagera regionala aktörer i nätverk, arbetsgrupper och andra insatser är syftet att utveckla en förtroendefull relation, inte minst med regionens innovations- och forskningsmiljöer. Allt för att identifiera behov och utvecklingsmöjligheter som kan förstärka regionens internationella konkurrenskraft inom valda spetsområden och bidra till att identifiera och utveckla nya spetsområden.

Fortsätt utvecklingen av forsknings- och innovationssystemen

Stockholmsregionens har ett relativt väl utvecklat innovationssystem. Det finns ett stort antal forsknings-, innovations- och företagsstödjande aktörer av olika karaktär. Många har en ägar- eller styrgrupp bestående av aktörer från olika sektorer och en uttalad

inriktning mot en viss frågeställning eller sektor. Flera insatser är riktade mot geografiska forsknings- och innovationsmiljöer. Det finns behov av tydligare koordinering av det regionala innovationsstödjande systemet. Genom kartläggning och tydligare uppdrags-beskrivningar kommer Region Stockholm ta en tydligare roll för att identifiera, medfinansiera t ex in-kind och följa upp aktörer och samverkansplattformars verksamhet inom prioriterade områden. Eftersom Stockholmsregionen har begränsade regionala utvecklingsmedel, så har EU:s strukturfonder en viktig roll för att stärka innovationssystemet.

Säkra insatser för industriell omställning

Industriell omställning (industrial transition) är ett av fyra prioriterade områden i Stockholmsregionens strategi för smart specialisering. Stockholmregionen är landets näst största industrilän. Många av regionens små och medelstora företag står inför stora utmaningar, med krav på ökad elektrifiering, automatisering samt digitalisering för att säkerställa framtida konkurrenskraft. En nationell forsknings- och innovationsnod med fokus på hållbar produktion har etablerats i Södertälje och i Nykvarn pågår utveckling av ett testlabb inom elfordon. Industriell omställning ligger i linje med Stockholmsregionens styrkeområden inom bland annat IKT/digitalisering, material och miljöteknik och kan bidra till hållbar produktion inom flera sektorer, som t.ex. livsmedel, bygg och tillverkningsindustri.

Öka samarbetet med andra regioner, även internationellt

Som ett litet exportberoende land har Sverige och även Stockholmsregionen historiskt varit starkt beroende av internationella samarbeten och marknader. Betydelsen av Stockholmsregionens internationella engagemang, roll i de globala värdekedjorna samt dess eventuella kommande lokalisering på regional nivå har accentuerats av covid-19-pandemin. Detta är av avgörande betydelse för såväl Stockholmsregionen som för hela Sveriges utveckling. Region Stockholm kommer tillsammans med regionala, kommunala, privata samt statliga aktörer att löpande följa det internationella arbetet för att utveckla breda internationella samarbeten, exempelvis genom exportsamverkan inom STHLM GLOBAL och för att säkerställa fortsatt internationell delaktighet, exempelvis i kommande EU-program som Horisont Europa, Europa Digital, Urbact och Interreg Europa.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
www.rufs.se
www.sll.se/regional-utveckling

Region Stockholm

PM
2020-12-17

Diarienummer
RS 2020–0780

Remissversion av Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen

Bakgrund

Region Stockholm har ansvar för regional utveckling för Stockholms län i enlighet med lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar samt förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete. I november 2020 antog regionfullmäktige den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 (RS 2019–0533), som Stockholmsregionens utvecklingsstrategi i linje med riktlinjerna för det regionala utvecklingsansvaret.

Näringslivs- och tillväxtstrategin för Stockholmsregionen är en operationalisering och konkretisering av den regionala utvecklingsstrategin, RUFS 2050 och det regionala tillväxtarbetet i Stockholms län.

Process i arbetet med att ta fram strategin

Förslag till remissversion till Näringslivs- och tillväxtstrategi inklusive smart specialiseringsstrategin har tagits fram i bred samverkan med regionens aktörer, såsom akademi, främjandeaktörer, branschorganisationer, offentliga organisationer och myndigheter. Strategin bygger på en samlad regional kompetens genom workshops, dialog-, förankrings- och informationsmöten. Flera aktörer har också lämnat skriftliga inspel.

Näringslivs- och tillväxtstrategin har en styrgrupp med representanter från Region Stockholm, Storssthlm, Södertälje kommun, Stockholm Business Region och Stockholms Handelskammare.

Arbetet med remissversionen av Näringslivs- och tillväxtstrategin påbörjades med framtagandet av en ”Nulägesanlys för näringsliv och tillväxt i Stockholmsregionen” under hösten 2019. För att ytterligare belysa viktiga områden för Stockholmsregionen har också tre fördjupningsrapporter tagits fram: ”Det globala Stockholm - En kartläggning av multinationella företag med huvudkontor i Norden och Stockholmsregionen”, som togs fram tillsammans med Stockholm Business

Region samt ”Tillverkningsindustrin i Stockholms län” och ”Export och globala värdekedjor”.

Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering
Ansvaret för att skriva fram och förvalta Europeiska regionalfondsprogrammet i Stockholmsregionen finns hos Region Stockholm, vilket är en del av det statliga uppdraget som regionalt utvecklingsansvarig för Stockholms län. Ett nödvändigt villkor för att ta del av det Europiska regionalfondsprogrammet är att Region Stockholm har beslutat om en Forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering för regionen. Av den anledningen innehåller näringslivs- och tillväxtstrategin även förslag till regionens Forsknings- och innovationsstrategi.

Forsknings- och innovationsstrategin har redan varit ute på remiss i september 2020 i samband med remissen för förslag till operativt regionalt program för europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2021 - 2027. I och med att Forsknings- och innovationsstrategin redan varit ute på remiss efterfrågas inte särskilt några synpunkter på den.

Sammanfattning av remissversionen av Näringslivs- och tillväxtstrategi för Stockholmsregionen

Strategin har sin utgångspunkt i globala trender, Stockholmsregionens styrkor och utmaningar och omfattande analyser, såväl de ovan nämnda som andra rapporter och analyser från Region Stockholm och andra aktörer.

Strategin tar upp vad som behöver prioriteras för ett konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar tillväxt i Stockholmsregionen, sedan kommer handlingsplaner och genomförandeplaner att tas fram. Förslaget till näringslivs- och tillväxtstrategi är ett vägledande dokument som ska underlätta dialog och samsyn mellan regionens utvecklingsaktörer.

Strategin är uppbyggd i fyra kapitel:

1. Utgångsläge, utmaningar och styrkeområden, hållbar utveckling och förutsättningar för näringsliv och tillväxt
2. Strategiska inriktningen, med insatser inom fyra olika inriktningsområden
3. Stockholmsregionens forskning- och innovationsstrategi för smart specialisering

4. Genomförande och uppföljning – processen framåt med handlingsplaner och genomförandeplaner

Därefter följer fyra inriktningsområden som ska bidra till att stärka Stockholmsregionens globala konkurrenskraft och tillväxt genom gemensam kraftsamling och samordning.

De fyra inriktningsområdena är:
1. Stärk och utveckla forskning och innovation och smart specialisering
2. Stärk och utveckla små och medelstora företags konkurrenskraft
3. Stärk och utveckla export, internationalisering och investeringar
4. Stärk och utveckla strategisk kompetensförsörjning

Kommande arbete
För att genomföra strategin kommer handlingsplaner och genomförandeplaner inom de olika inriktningsområdena tas fram tillsammans med regionens aktörer. Där beskrivs hur och när de olika insatserna ska genomföras och vilka aktörer som är en del av genomförandet.

Strategin kommer att följas upp i samband med den årliga RUFS 2050-uppföljningen.